

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Nuttige idioten: het (on)bedoeld maatschappelijk verval door sociaal activisme

Kieboom, S.

Citation

Kieboom, S. (2021). Nuttige idioten: het (on)bedoeld maatschappelijk verval door sociaal activisme. *Bestuurskundige Berichten*, 36(1), 40-43. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3212659>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3212659>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Nuttige idioten

Het (on)bedoeld maatschappelijk verval door sociaal activisme

Door: Sander Kieboom

Hoe kan men een staat intern ten val brengen? Dit was één van de taken waar de KGB, de belangrijkste geheime dienst van de Sovjet-Unie, zich mee bezighield. Bij de rol van de KGB in de tijd van de Koude Oorlog doet men al snel denken aan spionage. Hoewel er aan spionage werd gedaan, lag het zwaartepunt van de KGB hier niet. Geschat wordt dat slechts 15% van de KGB haar tijd, geld en mankracht besteedde aan spionage. De overige 85% werd besteed aan een langzaam proces dat ideologische ondermijning wordt genoemd.¹

Dit was het expertisegebied van Yuri Bezmenov, een propaganda medewerker van de KGB. Door de walging van zijn eigen werk besloot Bezmenov in 1970 over te lopen naar de CIA.² Zijn kennis over het Soviet Subversion Model bleek cruciaal om de modus operandi rondom ideologische ondermijning bloot te leggen. Uiteindelijk zal Bezmenov verschillende lezingen verzorgen aan westerse universiteiten over dit model. Tijdens zijn colleges waarschuwde hij het westen over het gevaar van deze vorm van ondermijning. Zo stelde Bezmenov: “You are in a state of war and you have precious little time to save yourself.”³

Na de val van de muur leken zijn lessen in vergetelheid te raken. Het gevaar was immers geweken. Tot sinds kort, door de toenemende maatschappelijke spanningen en onrust, herwinnen zijn lessen aan populariteit. Deze lessen geven een angstvallige verklaring voor de dynamiek van deze spanningen en waar zij uiteindelijk toe zouden leiden. Hoewel de KGB samen met de Sovjet-Unie is gevallen, leeft haar kennis en modus operandi voort, welke beschikbaar is voor een ieder wie dit voor goed of kwaad wil toepassen.

De geweldloze oorlog

Bezmenov begint zijn lezing met de grondlegger van het concept ideologische ondermijning, namelijk Sun Tzu, de auteur van ‘The Art of War’. In zijn werken stelt Sun Tzu dat de meest contraproductieve, barbaarse en inefficiënte manier van oorlogvoeren deze uitvechten is. De hoogste kunst van het oorlogvoeren is om de oorlog te winnen zonder één schot te lossen.⁴ Hiervoor dient alles van waarde te worden ondermijnt van de tegenstander. Om zijn perceptie dusdanig te verstoren dat hij de aanvallende partij niet langer als vijand beschouwt. Dat hij voor het behoud van de staat en samenleving naar de vijand kijkt als een wenselijk alternatief.

Het proces van ondermijning kent twee partijen, de aanvaller en het doelwit. De aanvaller heeft als doel om bij het doelwit interne spanningen te creëren en bestaande spanningen te vergroten. Hij wil nooit het doelwit frontaal confronteren. Het momentum van het doelwit dient te worden uitvergroot, om zo de kracht van het doelwit te gebruiken om hemzelf uit

balans te brengen. Bezmenov’s taak was om interne spanningen binnen een land uit te vergroten tot een obsessie, bijvoorbeeld rondom het gelijkheidsprincipe. “If we put the principle of equality in the basis of your social-political structure. It’s the same thing as building a house on sand. Sooner or later it will collapse and we, as soviet propaganda makers, are trying to push you in the direction in which you already go yourself.”⁵

Dit proces kan enkel plaatsvinden indien het doelwit responsief is voor de aanvaller. Zo was volgens Bezmenov binnen ondemocratische landen, zoals de Sovjet-Unie, ondermijning vrijwel onmogelijk. De reden hierachter is dat in deze landen het regime kritiek en ongewenste ideologische opvattingen niet toelaat. Deze worden uit het maatschappelijke debat gezuiverd door bijvoorbeeld de inlichtingendiensten. De westerse landen daarentegen bleken uitzonderlijk gewillige doelwitten.⁵

Een misvatting is dat alle maatschappelijke spanningen voortkomen uit ideologische ondermijning. Dit is verre van waar. Er zijn natuurlijke spanningen, welke ook

zonder ondermijning kunnen escaleren. Ideologische ondermijning is het proces dat bestaat uit vier stappen, demoralisatie, destabilisatie, crisis en normalisatie, om deze natuurlijke spanningen *doelmatig* te escaleren.

Demoralisatie

De eerste stap binnen het proces van ideologische ondermijning is demoralisatie. Geschat wordt dat voor deze stap 15 à 20 jaar benodigd is. Dit is de tijd die het vergt om één generatie kinderen en studenten te desillusioneren met het bestaande systeem en hen een alternatieve ideologie voor te leggen. Ter uitvoering van dit proces worden er invloedrijke personen binnen het maatschappelijk debat gerekruteerd. Zo werd er gefocust op onder andere exchange studenten, journalisten, professoren, activisten, politici, film/programmamakers en acteurs. Personen die overtuigd kunnen worden onvrede over maatschappelijke problemen te verkondigen. Een positieve mening over deze personen had Bezmenov niet. Hij classificeerde hen als “*useful idiots*”³, doordat zij onwetend gebruikt werden en geregeld opgingen in hun rol. Gedacht kan worden aan een Hollywood acteur, die tijdens de Oscars een morele preek houdt over het onrecht van westerse landen. Een de professor, die een politieke voorkeur promoot in zijn onderzoek en colleges. Of een ‘woordkunstenaar’ die op de Dam bepaalde uitspraken doet.

Demoralisatie richt zich op ideeën, machtsstructuren en sociale relaties. Onder ideeën vallen onder meer het onderwijs en de media. Ter demoralisatie via het onderwijs richt de aanvaller zich op de inhoud hiervan. Zo promootte de KGB studies zonder praktische meerwaarde voor de maatschappij. Zo kunnen studenten niet bijdragen aan de maatschappij, wat onvrede bij hen oproept, omdat hun ‘expertise’ niet wordt gewaardeerd. “*Instead of mathematics, physics, foreign languages or chemistry, teach them the history of natural food or sexuality, anything as long as it takes them away.*”⁵ Of

de huidige universiteiten ‘minder relevante studies’ aanbieden met bijvoorbeeld Oude Nabije Oostenstudies, Theaterwetenschappen of Gender Studies is voor interpretatie vatbaar.⁶

“Gedacht kan worden aan een Hollywood acteur, die tijdens de Oscars een morele preek houdt over het onrecht van westerse landen.”

Daarnaast is het voor ondermijning cruciaal dat ideologisch propaganda materiaal wijd verspreid wordt binnen het onderwijsstelsel. De KGB stuurde aan op de creatie van vakken, nieuwsbrieven en studiegroepen gericht op het socialisme. Voor de student dient er geen ontsnapping te zijn aan de ideologische boodschap. Een hedendaags voorbeeld hoe een gedachtegoed zich snel verspreidt binnen de universiteiten is de diversiteitsthematiek. Binnen de Universiteit Leiden worden curricula ‘gedekoloniseerd’⁷, studentenverenigingen opgericht op basis van etnische achtergronden zoals de Afro Student Association en bijeenkomsten gehouden zoals STAR: Space to Talk About Race.⁸

Ten behoeve van demoralisatie focust de aanvaller zich op instituties of groepen personen, welke noch de kwalificaties, noch de wil van bevolking nodig hebben voor hun machtsbasis. De media van een land vormen bij uitstek zo’n groep. Om deze te gebruiken voor demoralisatiedienenzijzoveelmogelijk gemonopoliseerd te worden volgens Bezmenov. Zodoende hoeven slechts enkele mediapersoonlijkheden of mediabedrijven gerekruteerd te worden om de ‘gewenste’ ideologie te verkondigen. Vervolgens dient te worden aangestuurd om elk tegengeluid op deze boodschap zoveel mogelijk in diskrediet te brengen. Eenzijdige politieke meningen tonen, subliminale boodschappen en personen als complotdenkers wegzetten behoorde tot de tactieken van de KGB.² Een voorbeeld van subliminale boodschappen door de KGB is te vinden in Hollywoodfilms. De KGB promootte de trend om de Amerikaanse politie over te laten komen als domme machtsbeluste personen. De burger keerde zich enkel tot criminaliteit omdat de samenleving hem onderdrukte.

De scope en diepgang van demoralisatie dient niet te worden onderschat, onderwijs en media zijn slecht twee van de 14 deelgebieden.⁵ Zo focust dit demoralisatieproces zich ook op religie, openbare orde en veiligheid, cultuur en interne politiek. Na demoralisatie op al deze 14 deelgebieden voor periode van 15 a 20 jaar dient er

twijfel en onvrede te zijn gecreëerd over de huidige maatschappij. Men raakt gedesillusionneerd over de traditionele normen en waarden en de overheid. Of deze twijfels en onvrede op feiten is gebaseerd doet er niet toe. De perceptie van de realiteit wordt aangepast. *“A person who is demoralized is unable to assess true information. The facts tell him nothing, even if I shower him with information, with authentic proof, with documents and pictures. He will refuse to believe it. That’s the tragedy of the situation of demoralization.”*⁵

Destabilisatie

De volgende stap in het proces is destabilisatie, wat twee à vijf jaar nodig heeft. De gecreëerde twijfel en onvrede wordt omgezet naar spanningen binnen de maatschappij. Er worden scheidslijnen getrokken, zwart tegen wit, links tegen rechts, man tegen vrouw, allochtoon tegen autochtoon, christenen tegen moslims bijvoorbeeld. Wat deze lijnen behelzen maakt niet uit, zolang deze toenemen qua aantal en intensiteit. Eén van de eerste symptomen van instabiliteit, volgens Bezmenov, wordt uitgedrukt als de wens van de bevolking om populistische politici en partijen aan de macht te brengen die zich gedragen als goede ‘verzorgers’ en meer ‘veiligheid’ beloven. Niet van externe en buitenlandse vijanden maar tegen interne maatschappelijke kwalen door bijvoorbeeld ‘gratis’ sociale diensten en ‘sociale rechtvaardigheid’ te beloven. Nuance of constructieve compromissen worden binnen de toenemende populistische politiek verder bemoeilijkt. De samenleving begint aan de hand van scheidslijnen van elkaar te vervreemden. Kortom, er wordt gestuurd op vijandigheid en radicalisatie. *“Where previously people settle their differences peacefully and legitimately, now we cannot solve our problems anymore. The society at large becomes more and more antagonistic.”*⁵

Op het moment dat een land op het punt van destabilisatie staat, wanneer niets meer werkt, wanneer de perceptie van goed en kwaad niet langer duidelijk is, wordt geweld in het maatschappelijk debat geïntroduceerd. De KGB deed dit voornamelijk door geradicaliseerde activistische groepen te infiltreren en deze aan te sturen op gewelddadige confrontaties. De

introductie van geweld binnen het maatschappelijke debat is het ultieme doel van destabilisatie. *“People will start to say, well violence for the sake of justice, especially social justice is justified. We listen to them and say yeah, probably, it’s true. No, it is not true. Violence is not justified, especially for the sake of ‘social justice’ introduced by my former colleagues.”*⁵

Antifa en Black Lives Matter zijn hedendaagse voorbeelden van radicale activistische groepen welke bekend staan voor hun toepassing van geweld voor sociale en politieke doeleinden. Deze groepen zijn betrokken geweest bij rellen en plunderingen van steden in onder andere Amerika en Engeland.^{9 10} In de Amerikaanse stad Seattle hielden zij een gedeelte van het centrum één maand lang bezet en verklaarde deze onafhankelijk van de Amerikaanse overheid, de zogenaamde Capitol Hill Autonomous Zone.¹¹ Zo schromen deze activisten ook niet om standbeelden van George Washington en Winston Churchill te vernielen omdat deze racisten waren in hun ideologische opvatting. Hun eis, ‘defund the police’, is kenmerkend hoe deze activistische groepen streven naar verdere destabilisatie. Als reactie overweegt de Amerikaanse federale overheid om Antifa als een binnenlandse terroristische groep te classificeren.¹² Echter, door Joe Biden’s opvatting *“Antifa is an idea, not an organization”*¹³ valt te betwijfelen of dit ook

“De samenleving begint aan de hand van scheidslijnen van elkaar te vervreemden.”

daadwerkelijk zal gebeuren. Wellicht zijn enkele politici binnen Amerika dusdanig gedemoraliseerd dat zij het niet kunnen bevatten dat een ‘idee’ geen stadscentrum kan bezetten.

Hoewel het linkse Antifa en Black Lives Matter geweld introduceren in het maatschappelijk debat doen zij dit niet uitsluitend. Ook vanuit het rechtse politieke spectrum kan en wordt dit gedaan. De vijandige dynamiek die ontstaat tussen deze politieke groeperingen helpt het proces van destabilisatie te versnellen.

Crisis & normalisatie

De stap van crisis begint wanneer de maatschappij dusdanig is gedestabiliseerd, dat de legitieme overheidsinstellingen en de sociale structuur ineens instorten. Dit is slechts een korte periode die rond de zes maanden aanhoudt. Binnen deze tijd zal de bevolking op zoek zijn naar een redder, een partij welke hen uit deze crisis weet te brengen. Bezmenov stelt dat dit op twee manieren kan gebeuren namelijk intern door het uitvechten van een burgeroorlog, waar de winnende partij de ‘redder’

© All rights reserved by chaddavis.photography

wordt. De KGB stuurde aan op de burgeroorlog in Libanon, waar zij Palestijnse Bevrijdingsorganisatie ondersteunde in hun gevecht. Of door een invasie van een buitenlandse partij welke zich als ‘redder’ ontfermd over het land. Dit deed de KGB in Afghanistan en vele Oost-Europese landen.

Zo begint de laatste stap van ideologische ondermijning, namelijk normalisatie. Dit is een vrij ironische term, het ‘nieuwe normaal’ wordt geïntroduceerd. In dit stadium hebben de zelfbenoemde leiders van de samenleving geen revolutie en radicalisme meer nodig. Het omgekeerde van destabilisatie wordt in gang gezet, het is in feite het met geweld stabiliseren van het land. Het nieuwe regime heeft stabiliteit nodig om de natie onder controle te krijgen. Er is geen plek meer voor radicalen welke het regime zelf aan de macht hebben geholpen. De utopie welke zij wilden creëren blijkt verre van de realiteit. Bezmenov geeft aan dat deze “usefull idiots” hun doel gediend hebben, waarna zij geneutraliseerd worden door het nieuwe regime.³

Sociaal activistische bagger

Het Soviet Subversion Model toont hoe een staat intern ten val kan worden gebracht. Hoe spanningen binnen een samenleving dusdanig worden vergroot waardoor discussie niet meer mogelijk wordt. Hoe sociale bewegingen, welke met de beste intenties beginnen, worden gecoöpteerd en gecorrumpeerd voor malafide doeleinden. Men dient altijd kritisch te blijven naar de roep voor verandering, want hoe zeer men ook beweert “het moet anders” is dit niet altijd voor het beste. “When the KGB offers us ideological junk in the disguise of something very shiny, we have to tell them no, we already have our own traditional ideological junk.”⁵

Eindnoten

- 1 Andrew, C. (2000). *The Mitrokhin Archive: The KGB in Europe and the West*. Penguin.
- 2 Bezmenov, Y. (1986). *World Thought Police*. NATA.
- 3 Bezmenov, Y. (1984). “Soviet Subversion of the Free-World Press: A Conversation with Yuri Bezmenov” (Interview). Geïnterviewd door G. Edward Griffin. Westlake Village, CA.
- 4 Tzu, S. (2014). *The Art of War: Illustrated Edition* (Ill editie). Fall River.
- 5 Bezmenov, Y. (1984). “Soviet Ideological Subversion of America in Four Stages: Elizabeth Clare Prophet interviews Tomas Schuman, Novosti Press, Soviet defector”. Summit University (Audio). Geïnterviewd door Elizabeth Clare Prophet. Malibu, Californië.
- 6 Studiegids. (2021). *Wo Opleidingen Overzicht & Details*. Studiegids.nl. <https://studiegids.nl/wo/opleidingen/>
- 7 Actie-agenda. (2021). Universiteit Leiden. <https://www.universiteitleiden.nl/dossiers/diversiteit/fgga/actie-agenda>
- 8 *Netwerken en community*. (2021). Universiteit Leiden. <https://www.universiteitleiden.nl/dossiers/diversiteit/samenwerking>
- 9 Kunzelman, K. H. A. M. (2020, 1 juni). *As riots spread, officials fear extremists are fanning the flames*. The Sydney Morning Herald. <https://www.smh.com.au/world/north-america/as-riots-spread-officials-fear-extremists-are-fanning-the-flames-20200601-p54y8n.html>
- 10 Pullmann, J. (2020, 21 september). *Study: Up To 95 Percent Of 2020 U.S. Riots Linked To Black Lives Matter*. The Federalist. <https://thefederalist.com/2020/09/16/study-up-to-95-percent-of-2020-u-s-riots-are-linked-to-black-lives-matter/>
- 11 Marcus, E. (2020, 1 juli). *What’s an Autonomous Zone?* The New York Times. <https://www.nytimes.com/2020/07/01/style/autonomous-zone-anarchist-community.html>
- 12 *Attorney General William P. Barr’s Statement on Riots and Domestic terrorism*. (2020, 31 mei). Justice. <https://www.justice.gov/opa/pr/attorney-general-william-p-barrs-statement-riots-and-domestic-Terrorism>
- 13 CNBC Television. (2020, 30 september). *President Donald Trump and Joe Biden debate violence at protests over systemic racism* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=lb3xs-rTeQA>